

OOSTVLAAMSCHE ZANTEN

MEDEDELINGEN VAN DE BOND DER OOSTVLAAMSE
FOLKLORISTEN

Maatschappij zonder winstbejag

Secretariaat van de Bond:
L. VERLODT, Zalmstraat, 69, Gent.
Alle stortingen te doen op postrekening:
969.46, Bond Oostvl. Folkloristen,
Gent.

Redactie van Oostvl. Zanten:
F. VAN ES,
Désiré De Wolfstr., 3, Aalst.
J. VERMEULEN & J. BOES.

EEN VERDWIJNEND VOLKSSPEL.

Het Pieren.

De bolspelen, in hun grote verscheidenheid, bekleden onder de werpspelen een voorname plaats. In de streek van Hamme en Temse treft men een spelvorm aan met een afgetekend karakter, die daar gekend staat onder de benaming van **pieren** of **pierbollen**.

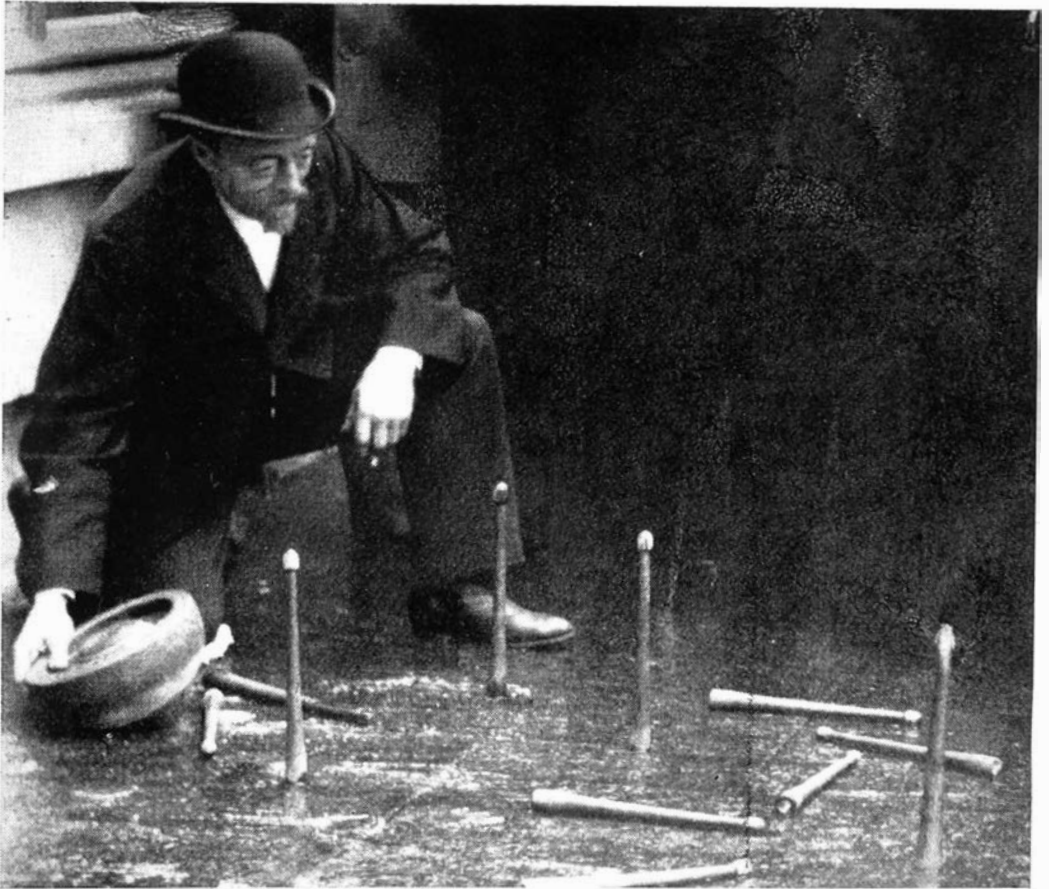
Het beperkt gebied waarin het spel nog voorkomt in onze gewesten en de vaststelling dat het ook aldaar op punt staat volledig te verdwijnen, hebben ons aangezet er een onderzoek naar in te stellen.

In zover wij weten, werd het nog niet beschreven. In hun ongevenaard werk **Kinderspel en Kinderlust in Zuid-Nederland**⁽¹⁾, wijden A. De Cock en Is. Teirlinck er een viertal regels aan, volgens de mededeling die hun correspondent uit het Dendermondse hun overmaakte, en dit in verband met het kegelen. Dit laatste spel voor volwassenen wordt door hen aangeraakt en op een meesterlijke wijze uiteengezet, in de mate dat het toen reeds tot een kinderspel was afgedaald. Ook M. Sacré en A. De Cort⁽²⁾ hebben zich beperkt tot een verwijzing naar bedoelde tekst.

Volgens de huidige stand wordt het spel alleen nog gespeeld op een tafel. Men spreekt dan ook gewoonlijk van **tafelpieren**, welke term verwijst naar een vroegere speelwijze, het **vloerpieren**.

(1) Uitgave van de Kon. Vlaamsche Academie voor Letterkunde (Gent, 1903); Deel III, bl. 195.

(2) **Volksspelen** en **Volksvermaken** in Vlaamsch-België (Merchtem, M. Sacré, 1925), bl. 48.

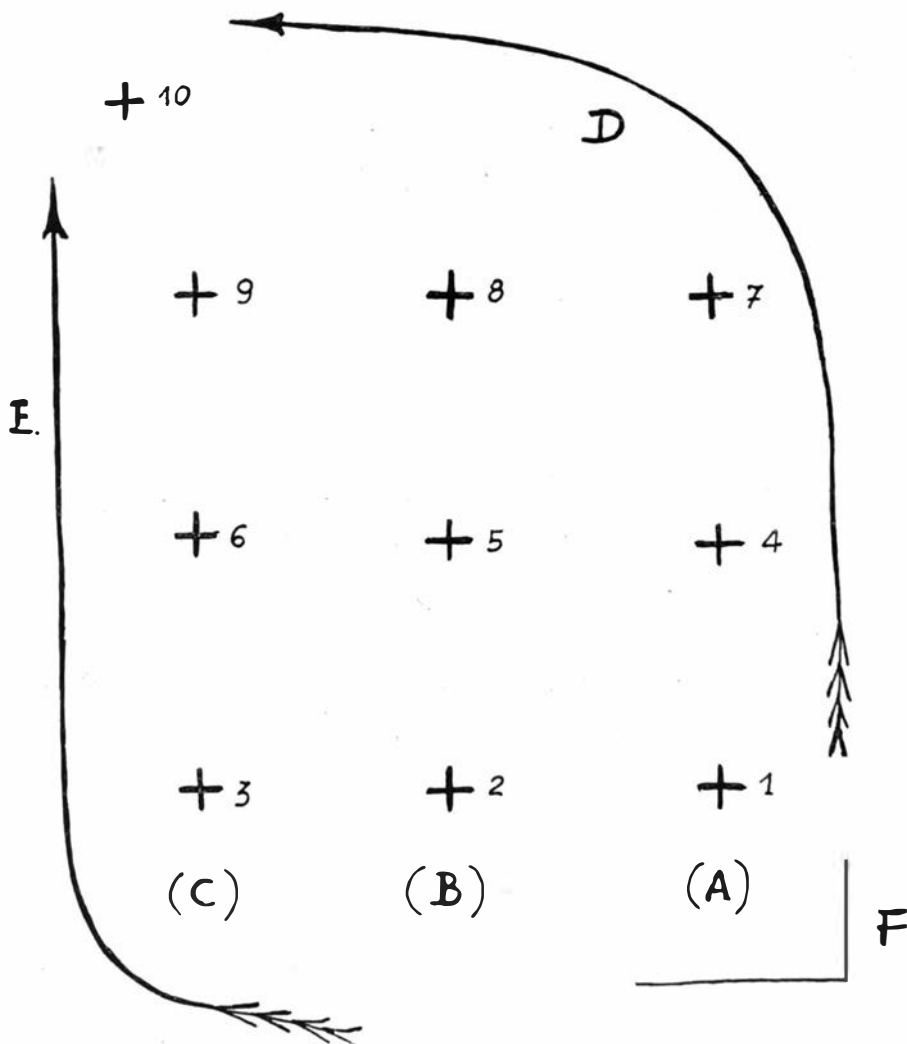
SPELER BIJ HET VLOERPIEREN. (Temse).

Bemerk de zakdoek, gebonden aan de rechterknie, die zelf op een « kwezelke » rust.

TAFELPIEREN.

De **piertafel** is vierkant en meet gewoonlijk 1,80 m op 1,80 m; zij is omtrent 1 meter hoog en op de vier zijden is zij afgezoomd door een plank van 10 tot 12 cm breedte.

De tien kegels, die voor het spel gebruikt worden, zijn van gelijk formaat, circa 25 cm hoog en met een doorsnede van 25 mm aan de basis. Zij worden geplaatst in vierkantvorm, op drie rijen van drie.

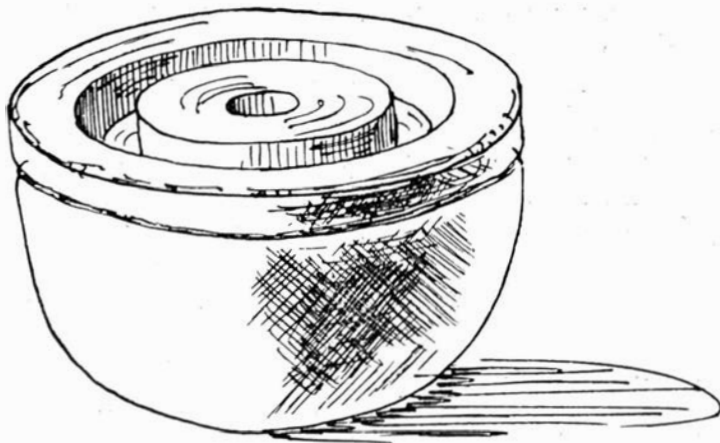
Het Piertafel. — Zo worden de « houten » geplaatst.

De tiende kegel, die hier de naam draagt van **de zot**, stelt men op een diagonale lijn, gaande, volgens de nummering van bijgaande schets, van 1 tot 9, doch een weinig **getrokken**, d.i. ongeveer 2 tot 3 cm rechts van deze lijn. De kegel 1 wordt door de spelers genoemd

de hoek, de kegel 3 het scheerhout; voor een linkshandige is het scheerhout de kegel 7. De middelste kegel van het vierkant (door ons genummerd 5) staat gekend als de negenman; hoewel, in het tafelpieren, deze kegel zijn vroegere speciale rol heeft verloren, gaat men voort deze term te gebruiken.

De plaats, die de kegels moeten innemen, is op de tafel door een teken aangeduid. De afstand der houten (d.i. de kegels) is gelijk aan hun lengte (2 tot 4 mm minder). « Bij prijskampen mogen de houten in geen geval kunnen slaan », zeggen de spelers; dit betekent dat, voor zulke omstandigheid, hun onderlinge afstand de lengte van de kegels minstens met $1\frac{1}{2}$ cm moet overtreffen. Deze speciale stand van de kegels noemt men het spel groter zetten of het pontspel.

De vorm van de bol is die van een halve sfeer (wij kunnen ze best vergelijken met de helft van een ronde kaasbol); het komt wel voor dat ze deze helft met één vinger overschrijdt. Haar doorsnede schommelt tussen 17 en 22 cm; meestal meet het snijvlak 19 cm.

De « PIERBOL ».

Het meest voorkomend gewicht is ongeveer 2 Kg, hoewel ook dit zeer verschillend kan zijn en gaan van 1,250 Kg tot 3,5 Kg.

De bol is voorzien van een cirkelvormige gleuf; hierin drukt men de duim, terwijl de vier vingers plat op de buitenkant worden gehouden. Het zijn gedeeltelijk duim en vingers, doch hoofdzakelijk het polsgewricht, die de stoot geven om de bol te doen lopen.

De standplaats van de speler tegenover de tafel verschilt naar gelang deze rechts- of linkshandig is. Een rechtshandige speler stelt zich op punt A en doet de bol de richting D volgen, terwijl een linkshandige speler zich plaatst op het punt F en de bol in de richting E werpt. Zulke keus is volledig vrij, behoudens andersluidende overeenkomst. Vanzelfsprekend is het niet toegelaten bij

een eerste beurt rechts te pieren en bij een tweede links. Niemand nochtans vindt er bezwaar in dat een speler, na zijn dubbele beurt, een andere standplaats zou innemen.

Elke speler krijgt namelijk twee beurten. Wanneer hij er in gelukt bij de eerste beurt al de kegels omver te werpen, heeft hij **een bos**; in dit geval, daar hij reeds het maximum der punten heeft bekomen, vervalt zijn tweede beurt.

Luister hoe een ervaren pierder⁽³⁾ mij de spelregels tracht uiteen te zetten :

« Heel goede spelers spelen gewoonlijk met twee, **man tegen man**; dit noemt men **beroepen spel**. Het meest speelt men met 4 man (twee tegen twee). Wanneer het aantal spelers onpaar is, vindt niemand hiertegen enig bezwaar en elkeen speelt voor zich.

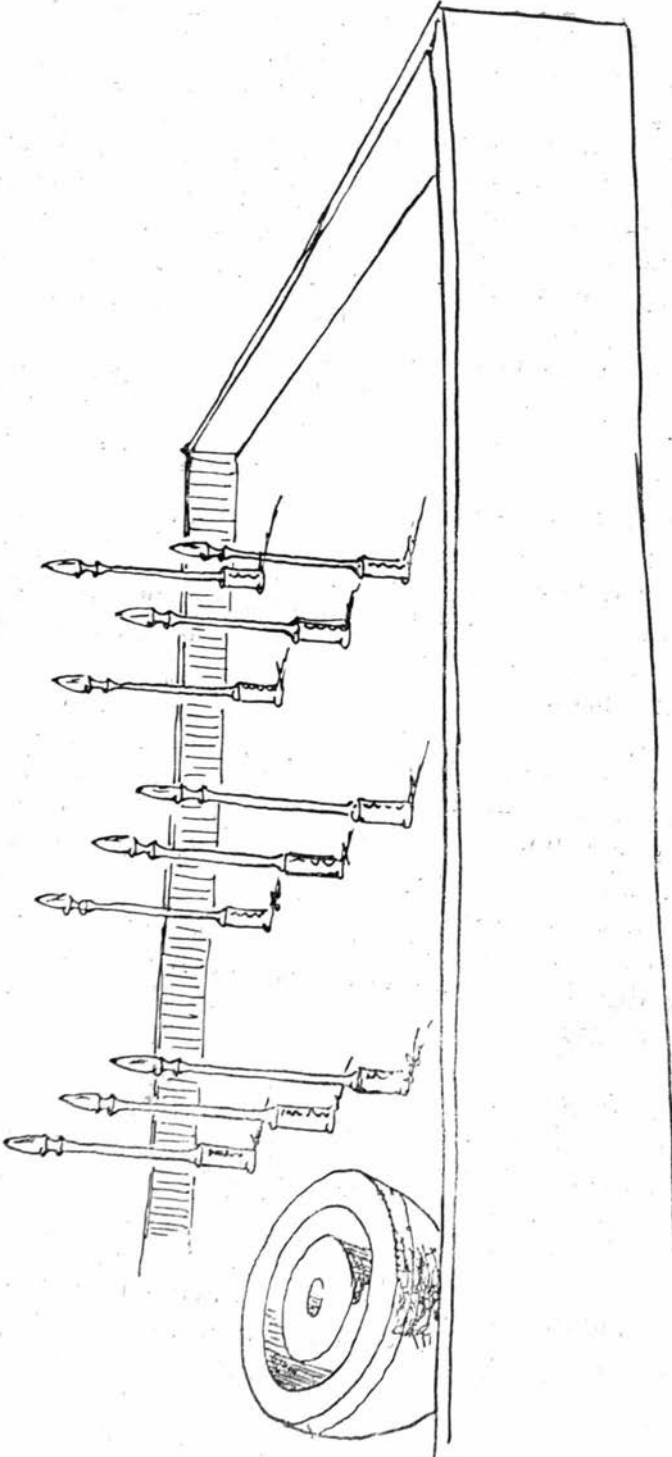
« Bij elke beurt moet de speler met zijn bol **achter de zot** terecht komen; wel mag de zot, doch niet een andere kegel, met de eerste bol geraakt worden, vóór dat de bol achteraan de zot is gegaan. Deze regel geldt ook voor de tweede beurt. Indien de zot toch geraakt wordt (of, juister, valt, want raken is niet verboden) vóór een andere kegel, vervalt de beurt en de kegels worden terug gezet zoals voor de eerste beurt. Gaat, bij de tweede beurt, de bol vooraf niet eerst achteraan de zot, dan komen alleen de kegels die bij de eerste beurt vielen in aanmerking en mag geen kans meer geboden worden tot een tweede beurt.

« Elke kegel, die ge omver smijt, wordt **geteld voor een hout**. Na uw eerste beurt, zult gij dus b.v. zes of acht **houten hebben**. Wanneer ge bij de eerste bol tien houten telt, hebt gij **een bos gespeeld**; er is dus alleen « een bos », wanneer ge van uw eerste beurt af tien houten hebt.

« De bij de eerste beurt gevallen kegels blijven liggen; bevindt zich onder deze ook **de zot**, dan moet ge, op de plaats van de zot, een vervanger zetten : de zot doet dus dienst als aanwijzer voor de door de bol te volgen omtrek. Als er geen « reserve » voorhanden is, mag de tegenspeler, naar eigen goedvinden, hiertoe één van de reeds getroffen kegels uitnemen.

« In de praktijk wordt de zot altijd terug opgezet. Dit is echter geen verplichting; het is de tegenspeler die hierover oordeelt en, voor een ervaren pierder, heeft deze spelregel wel een bijzonder belang. Indien **dit hout** immers niet wordt **opgezet**, kan de aan de beurt zijnde speler **stelen**, d.i. hij wordt in de mogelijkheid gesteld

(3) De heer Rudolf Segers uit Hamme, die meer dan 50 jaar geleden het vloerpieren begon te beoefenen op de herbergvloer van zijn geboortehuis en de evolutie van het spel meemaakte. Hij verschaftte mij tal van « technische » inlichtingen, waarvoor ik hem mijn oprechte dank betuig.

« PIERTAFEL » met pierbol en de tien « houten ».

aan zijn bol niet een volledige draai te doen omschrijven. Ook hier « maakt de gelegenheid de dief » en het stelen valt heel dikwijls fataal uit; de loop van de bol wordt merkkelijk verkleind en men verliest uit het oog dat de bol niet **diep of breed genoeg gaat** om deze kegels te raken, die na de eerste beurt zijn blijven staan.

« Wat nu de punten aangaat, hij die het grootste aantal **houten gespeeld heeft vaagt een meet**. Gewoonlijk speelt men **met een boom van vijf meten**; de punten van de speelgenoten worden bijeen geteld. Een toeslag van één punt wordt gegeven aan hem die **een bos speelt** en, in het geval van twee beurten, aan de speler die reeds bij de eerste beurt **tien houten heeft**.

« Wanneer beide partijen een gelijk aantal houten spelen, wordt dit staken gewoonlijk beslecht door het toestaan van één bijkomende beurt aan elke partij. In dit geval geldt **de bos** niet voor elf, doch slechts voor tien houten.

« Het gebeurt ook wel dat twee afzonderlijke spelers elkaar uitdagen **voor dertig houten**. Elk van hen speelt dan drie achtereenvolgende beurten en na « **elke bol** » of beurt wordt het spel volledig terug opgezet. Nu telt de bos slechts voor tien houten en men speelt ineens af, zonder **boom**. »

Elke ervaren speler is van oordeel dat de tafel zelf grote invloed heeft op het verloop van het spel en op de beslechting van een wedstrijd. « Als ik op sommige tafels tien keer opsmijt, ben ik zeker tien keren **bos te hebben** », verzekert me een ander speler; « op een ongewone tafel of op zulke die niet volledig waterpas is, kunt ge niet met voldoende zekerheid de wenteling van uw bol vooruitzien en ge loopt gevaar aan uw spel zijn « volle rendement » niet te kunnen geven. Gij moet **uw tafel leren kennen** en door ondervinding weten waar ge u het best plaatst om de eerste worp te doen ».

De keus van de standplaats bij het werpen speelt vast en zeker een bizondere rol, doch dit is slechts één element van « de pierkunst ». Deze bestaat er vooral in de bol zodanig **uit te steken en te trekken**, dat de loop van de bol door de speler als het ware wordt gericht. Voor min ervaren spelers is het plaats nemen bij de insteek belangrijker dan voor ervaren spelers, omdat, bij bepaalde standen, de bol bijna automatisch **diep of op 't scheerhout komt**, zonder dat de spelers te veel moeten **steken of trekken**, hetgeen de doortrapt in alle standen kunnen. « Uw tafel leren kennen » is voor de ervaren pierder dan ook geen ijdel woord; hij moet zich gewennen aan de afwijkingen op het waterpas-staan van de tafel, aan sommige oneffenheden van het tafelblad en ook aan de loopvastheid en het gewicht van de bol.

Bij « goede tafels » is het deksel gemaakt uit **planchette**, een houten plank van één duim dikte. Deze met een blad in triplex, die rond 1920 werden vervaardigd, worden door de spelers min op prijs gesteld, zelfs volledig ter zijde gelaten, onder vooropzetting van een ganse reeks bezwaren : dat de bol er te gemakkelijk loopt, wegens de gladheid van het blad; dat de bol hier moeilijker kan **gestoken** of **getrokken** worden, wegens dezelfde reden; dat over het algemeen de **bol niet stropt** of veel moeilijker, (d.i. dat ze afwijkt of in haar loop gehinderd wordt door de gevallen of zelfs de staande houten, waar ze **volop op gepierd** wordt); dat, meer dan op planchette-tafels, het spel hier door vochtige weersomstandigheden wordt beïnvloed⁽⁴⁾; dat **het boksen** (d.i. de bol moedwillig tegen het berd smijten) hier gewoonlijk meer speelkans biedt⁽⁵⁾. Kortom de kunst van het spel zou er min doorslaande zijn dan op planchette-tafels; ze zouden, over het algemeen, onberekenbaar zijn en niet zelden aan bol en aan **houten** reacties geven, die niet op voorhand te voorzien waren.

VLOERPIEREN.

Het tafelpieren, de op heden gangbare vorm van het spel, kwam slechts rond 1908 in zwang. Vóór een vijftigtal jaren kende men in de streek alleen het **vloerpieren**. Dit werd gespeeld op de stenen of houten vloer van de herberg; men mag zeggen dat in bijna alle koffiehuzen een deel van de vloer voorbehouden lag voor het pieren.

De kegels waren iets zwaarder en iets langer dan bij het tafelpieren, doch voor hun schikking en hun onderlinge afstand was er geen verschil. Het wijder zetten der kegels vond alleen plaats bij het **prijspieren**; bij deze afwijking ging het niet slechts om een paar millimeters, doch men beoogde een afstand van 2 tot 4 cm méér dan de lengte van de kegels. Dit **groter zetten** van het spel noemde men « **het spel op koekeren aas zetten** »⁽⁶⁾.

De vloerbol was altijd halfrond en was merkelijk zwaarder dan de tafelbol; sommige bollen wogen tot 5 Kg, doch meestal werden er gebruikt van 4 Kg.

(4) Ook planchette-tafels lopen min goed bij vochtig weder; denk even aan de biljart-tafels in plaatsen die, bij dergelijk weder, niet verwarmd zijn.

(5) **Boksen** is minderwaardig spelen; dezen die hierdoor winnen, zelfs als het boksen onvrijwillig geschiedde, verliezen de eer van de overwinning. De beoordeling van de spelwijze kan men best vergelijken met de penalty bij het voetbalspel.

(6) De reden van het **groter zetten** van het spel is eenvoudig te beletten dat de « dagelijkse » spelers van de herberg te veel voordeel zouden hebben tegenover de spelers, die aan de bol of de vloer niet gewoon zijn. Deze reden geldt ook voor het tafelpieren.

Voor het werpen van de bol plaatste men zich op de rechter knie, terwijl linkshandigen op de linker knie steunden. De plaats, waar men de knie moest zetten, was door een lijn op de vloer aangeduid. Deze houding gaf er gemakkelijk aanleiding toe de hoek (kegel nr 1) met de arm of een ander lichaamsdeel om te werpen; in dit geval mocht, bij de tweede beurt, ook de hoek, benevens de zot en de kegel 3 (of 7) terug opgezet worden⁽⁷⁾.

In de nabijheid van het spel lag altijd een klein kussentje, dat de naam droeg van **kwezelken**; de speler trok het naar zich om er de gebogen knie op te plaatsen, ten einde de zakdoek, die hij aan de knie bond, niet te bevuilen. Bij een afspraak tussen spelers tot een ontmoeting voor het spel in een bepaalde herberg, luidde het gewoonlijk : « Zie maar dat het kwezelken gereed ligt ».

Practisch heeft het pieren op de grond sedert 1950 volledig uitgedaan in gans ons gebied. Het is uitzonderlijk dat, ter gelegenheid van Hamme-Kermis, een paar oude spelers elkaar nog eens tot een spel uitdagen op de Bunt bij D'Hooghe.

Wij stellen dus vast dat, binnen een tijdruimte van min dan vijftig jaar, de oorspronkelijke spelvorm, het vloerpieren, volledig verdrongen geraakte door het tafelpieren. Waar moeten wij voor dit verdringen een verklaring zoeken? Volgens de ons gedane mededelingen, was het vloerpieren, meer nog dan het spel met de krulbol, door de knielende houding en de strekking van het bovenlijf, een uitermate afmattend spel. De speelwijze gaf bovendien aanleiding om de zondagse broek gemakkelijk te bevuilen en rap te verslijten. De ruimte van de gelagzaal was in de sinds het begin van deze eeuw gebouwde herbergen ook fel ingekrompen en het is juist in de oude herbergen, waar voor het spel een grote ruimte bleef voorbehouden, dat het vloerpieren het langst beoefend werd.

Op zijn beurt nu geraakt, in het omschreven gebied, het tafelpieren stilaan verdrongen door de tafelvoetbal, de kleine biljart en het zg. « Flippen ». Zoekend naar de aanleiding van dit verschijnsel, werd er ons van meer dan een zijde op gewezen dat de piertafel een betrekkelijk grote ruimte van de herberg inneemt en dat deze gemakkelijk aan kant wordt geschoven of weggenomen zodra het aantal regelmatige beoefenaars van het spel aan het krimpen gaat.

---

(7) Indien een zoals hoger bedoeld terug opgezet hout bij de tweede beurt tot val wordt gebracht vóór dat de bol er een eerste maal voorbijkwam, vervalt de beurt tot spelen.

NEGENMANNEN.

Wij dienen nog een woord te zeggen over het **negenmannen**, dat niet, zoals soms wel beweerd wordt, een spel op zich zelf was. Veel meer is het een speelvariante van of een «combinatie» bij het vloerpieren. En met het spel, waaraan het verbonden was, is het ook volledig in onbruik geraakt.

De taktiek van de speler was bij de eerste beurt **zoveel houten mogelijk** te hebben en er meteen voor te zorgen dat de middelste kegel, **de negenman**, bleef staan. Bij de tweede beurt kwam het er dan op aan alleen de negenman te treffen; hij telde immers **voor negen houten**, doch als er bij deze beurt ook nog andere kegels neervielen had hij slechts de waarde van twee houten. Ook **de zot** telde bij deze spelvorm voor **twee houten**.

De negenman te spelen bij de tweede beurt was dan ook geen hoofdbedoeling; door negenmannen trachtte men te redden wat er te redden viel. Dit was de werkelijke kunst van het spel: trachten **een bos te spelen** bij de eerste beurt en het er zodanig op aanleggen dat, indien dit mislukte, men bij de tweede beurt **de negenman speelde**.

De topprestatie was wel **24 houten**, nl. bij de eerste beurt een bos, die telde voor twaalf houten (negenman en zot telden elk voor twee houten) en bij de tweede beurt opnieuw een bos.

Er weze nog opgemerkt dat bij het negenmannen het toegelaten was het scheerhout (kegel 3) ietwat **te trekken** of ietwat **dieper te zetten**, dus wat meer naar voren, doch in rechte lijn C te plaatsen.

Gewoonlijk werd het negenmannen als een prijsbolling aangekondigd. Elke herberg der gemeente kreeg haar beurt; de uitgelofde prijs bestond uit een konijn of een varkenskop, die werd opgesierd met een citroen in de muil. Ook bij het tafelpieren werd vroeger een konijn of een varkenskop met citroen regelmatig gegeven als prijs, hoogstens twee tot drie jaar terug, kwam dit nog sporadisch voor. De varkenskop schijnt nu definitief vervangen door kiekens, eenden, ganzen, zelfs door een kalkoen of fazant, volgens de in mijn bezit zijnde kaarten waarbij dergelijke prijskamp werd aangekondigd.

VERSPREIDINGSGBIED.

In zover wij konden vaststellen, is het slechts in enkele gemeenten van Oost-Vlaanderen, voor het merendeel gelegen langs de linker Scheldeoever, dat bedoeld spel in één van zijn vormen werd aangetroffen.

Thans komt het nog sporadisch voor in een gebied, waarvan de gemeente Hamme met de parochies Sinte-Anna en Zogge, als de zuidelijke grens mag aangezien worden en dat zich uitstrekt over Waasmunster met Sombeke en verder over Elversele, Tielrode, Temse, Steendorp en Kruibeke.

Vroeger moet echter dit gebied verder gereikt hebben. Voor 50 jaar, werd het vloerpieren ook beoefend o.m. te Moerbeke-Waas en Zele, te Zeveneken en Lochristi. Het was uit Belsele en Waasmunster dat vóór 1903 het spel gesignaleerd werd aan De Cock en Teirlinck, als inlichting tot voorgenoemde studie⁽⁸⁾. Een paar pier-tafels hebben wij ook aangetroffen te Sint-Niklaas, op de wijk Ter Eken. Men verzekerde ons dat ze alleen worden benuttigd door de marktbezoekers uit Elversele en Hamme en dat het spel hier niet autochtoon zou zijn. Dit laatste kunnen wij slechts onderschrijven in zover het tafelpieren bedoeld wordt, want, zoals wij zegden, staat het vast dat het vloerpieren ook verder het Waasland en het Dendermondse in (o.m. te Grembergen) beoefend werd.

Wij staan, volgens het huidig voorkomen van het spel, voor een beperkt spelgebied, dat een aaneensluitend geheel vormt. Het verdient de aandacht dat dit complex van gemeenten gelegen is tussen een gebied van doelbollen met de bolronde bol (Sint-Niklaas enerzijds en Bornem, op de rechteroever van de Schelde) en een gebied van de krulbol (o.m. Zele en Dendermonde). Reeds zijn enkele gemeenten van onze groep een menggebied geworden. Te Elversele b.v. ziet men tafelpieren en tevens de ronde bol hanteren voor het Arlekijn-spel en voor het **bollen naar 't vos**.

HUIDIGE STAND.

Herhaaldelijk was het ons opgevallen hoe het spel zeer snel achteruitgaat. Wanneer wij de huidige toestand, gemeente na gemeente, nagaan, komen wij overal tot dezelfde bevinding.

Te Steendorp b.v., was « het pierbolspel op de vloer hard in zwang tot vóór de oorlog 1914-18; daarna speelde men in vele herbergen op een piertafel. Na de oorlog 1940-45 zijn die ook meestal verdwenen; misschien zijn er twee of drie herbergen waar het nog in zwang is, doch enkel in de winter »⁽⁹⁾.

(8) In de streek van Oudenaarde-Ronse (o. m. te Petegem en te Zulzeke) kende men vroeger een spel waarbij met een halve ronde bol werd geworpen naar 10 kegels, w. o. de negenman en de zot; de speler zat op de vloer in gehurkte houding. Wij waren niet in de gelegenheid deze bewering van twee zegslieden, een uit elke gemeente, te horen bevestigen.

(9) Volgens een bereidwillige inlichting van de heer A. Scherpereel, gemeente-secretaris van Steendorp (28-9-1953).

Ook te Temse ziet men « alleen gedurende de winter, de pier-
tafel bovenhalen in een vijftal herbergen. Het is vooral sedert 1945
dat het pierbolspel in verval geraakte en vervangen werd door de

GEMEENTE HAMME

Op Zondag 26 November 1950

GROTE PRIJSKAMP MET DE

PIERBOL

Bij BENOIT ROOMS (den Bakker)

Mandemakerstraat, 37

PRIJZEN :

1. Grote Varkenskop
2. 75 fr.
3. Schone Mat

Inleg 1 fr. voor 3 bollen. Men speelt naar 30
houten en zolang men wil.

Begin om 9 uur 's morgens. Einde om 10 uur
's avonds.

Wie voor dit uur ingeschreven is heeft recht
op werpen.

Onvoorziene gevallen zullen door het bestuur
beslist worden.

HET BESTUUR

Uitnodigingskaart tot een Prijskamp met de Pierbol.

Oorspronkelijke grootte : 8,5 op 14,5 cm.

biljart ». Aldus de inlichting die de heer A. Van Wauwe uit Temse
mij in 1950 verstrekte. Thans verneem ik (18-8-1954) dat daar de
« Pierdersclub de Lijn » (lokaal : Ons Huis, Hoogkamerstraat, 128)

nog 20 leden telt en stevig ineenzit. Het is de enige herberg waar de tafel nog voorkomt; elders staat ze op zolder. « Tot vorig jaar, schrijft me de lokaalhouder, waren er nog prijskampen in onze gemeente, die verminderen door de konkurrentie van de goalbiljart. Dit jaar weten wij nog niet goed of we nog een prijskamp zullen beleggen, gezien het risico van verlies voor onze Clubkas ».

Hoewel te Hamme en te Elversele het spel ook in grote regressie is, zag men hier in 1950 nog meer dan één Prijskamp met de Pierbol uitschrijven. Wij delen hier de tekst mede van de aankondiging, die voor zulke gelegenheid aan de liefhebbers van het omliggende werd gestuurd. (Zie vorige bladzijde).

Voor dezelfde datum vond ik ook een « Grote Prijskamp » aangekondigd bij Leon Peersman te Tielrode. Hier waren 10 geldprijzen, gaande van 110 fr. tot 20 fr., uitgelooft. Wij vernemen uit de rondgestuurde kaarten dat de « inleg 5 fr. per 10 bollen » bedraagt en dat « men mag zich tweemaal laten inschrijven ». Te Elversele maakte de Maatschappij « Vlug en Vrij » bekend, voor 19 November 1950 : « Men speelt naar 100 houten aan 5 fr. per serie. Men mag niet meer dan 3 series bollen, men kampt als men voluit gebold heeft ».

Op deze advertenties komt telkens de melding voor : « begin 's morgens om 9 uur; einde 's avonds om 10 uur ». Dit wijst er o.m. op hoe dit spel nu nog zijn beoefenaars weet te begeisteren en hoe het van aard was om het verenigingsleven te beïnvloeden. In al de voornoemde gemeenten trof men dan vroeger ook maatschappijen aan, die de plaatselijke pierders groepeerden en andere tot een ontmoeting uitnodigden, hetzij voor een prijskamp, hetzij voor een viering. Aldus huldigde men te Temse, op 13 November 1911, de heer Josef Boel, om zijn 17-jarig voorzitterschap van de Pierclub, gevestigd in het « Hôtel de la Poste ». Het is deze voorzitter in spelhouding, wiens foto hier (zie rechtover bladz. 165) wordt opgenomen⁽¹⁰⁾. Om wille van de speltermen, die er in voorkomen en die deze uit Hamme (welke wij in vorengaande beschrijving van het spel onderlijnden) aanvullen, geven wij hier de tekst van het « rijmdicht » dat bij deze gelegenheid door de heer S. Hinderdaal werd opgesteld en voorgelezen :

---

(10) De foto wordt bewaard in het Heemkundig Museum te Temse en werd bereidwillig te onzer beschikking gesteld door de heer Emiel Van Daele, voorzitter van de Museumcommissie, waarvoor hij van harte dank weze gezegd.

PIER CLUB

gevestigd in het « Hôtel de la Poste ».

Geachte Voorzitter,

Iedereen is welgezind en blij
 In onze vroolijke Pier-la-maatschappij,
 Waarin al de Leden, 't hoeft geen betoog,
 Met **Knaap** en **Koning** staan even hoog.

Wij wenschen :

Dat gij nog vele jaren, gezond en frisch,
 Met ons moogt zitten aan den disch,
 Dat nog lang de **Pierbol** moge zwaaien,
 Bestierd door uw' meesterlijke hand,
 Om de **kegels** weg te maaïen,
 En te smijten in het zand.

Dat de **houten** met heel hoopen,
 Vallen als de wind zoo snel,
 Zonder op een **lijn** te loopen,
 Met uw **bol** in 't kegelspel.

Zoo wenschen thans hier al de leden,
 Dat gij voortaan, als in 't verleden,
 Moedig en krachtig op onz' baan,
 Speelt nog menige **negenman** !

En dat de **Bos**, als zulks vermag,
 — Met 12 houten in een' slag, —
 Door uwe kunst hier ook voortaan,
 Niet dikwijls recht zou blijven staan.

Uw verkleefde PIER-LA-LA'S.

AARD VAN HET SPEL.

Het valt niet altijd gemakkelijk de scheidingslijn te trekken tussen het bolspel en het kegelspel. Waar men de bolspelen beperkt tot deze die op de grond gespeeld worden met bollen, die men tracht zo dicht mogelijk naar een bepaald doel te werpen, staat ons spel nauwer aangesloten bij het kegelspel, waarbij het omverwerpen van een verschillend aantal kegels beoogd wordt. Wij menen dat het pieren een tussenvorm is tussen beide reeksen.

In zijn gekend werk, haalt H. R. d'Allemagne een soort kegel-

spel aan als **les quilles à pirouette**. De term wijst wel op een *w e n t e l i n g* die de bol maakt ten aanzien van de kegels, terwijl, bij het merendeel der kegelspelen, *r e c h t a f* naar het doel wordt gesmeten met een bol of met een cilindervormig stuk hout. Het spel wordt door de schrijver niet zakelijk uiteengezet, doch beschreven in volgende verzen⁽¹¹⁾ :

un bois roulant de la main qui le guide
s'élançe, cherche, atteint dans sa course rapide
ces cônes alignés qu'il renverse en son cours
et qui toujours tombant se relèvent toujours.

Indien hiermede het door ons beschreven spel bedoeld wordt, zouden wij wellicht een verklaring voorhanden hebben van de naam **pierspel**.

Doch dit onderzoek ligt buiten het bestek van deze bijdrage, waardoor wij alleen bedoelden bouwstoffen aan te brengen tot een overzicht van de bol- en kegelspelen in onze Vlaamse gewesten. Ook hier behoort zoveel reeds tot het verleden en wordt het nagaan van het verband tussen de verschillende spelvormen en hun juiste beschrijving van jaar tot jaar moeilijker.

Jules PIETERS.

Aangaande de gebruikte houtsoort verneem ik van een vakman dat bol en kegels van het pierspel vroeger bijna uitsluitend uit olm werden vervaardigd; dit was een ideale houtsoort, omdat ze tamelijk licht is en weinig neiging vertoont tot barsten. Sedert de olmziekte alhier zoveel schade aan dit gewas begon te berokkenen (rond 1920), gebruikt men bij voorkeur beuk en uitzonderlijk een of andere harde houtsoort, zoals notelaar. (Zie beschrijving van de pierbol op blz. 167).

J.P.

Personalia.

Prof. Dr R. Foncke gedecoreerd.

Ons erelid Prof. Dr R. Foncke werd benoemd tot grootofficier in de Leopold II-orde. Uit naam van de Bond wensen wij hem hartelijk proficiat met deze welverdiende onderscheiding.

Het Bestuur.

---

(11) *Sports et jeux d'adresse* (Parijs, Hachette & Cie, z. d.), bl. 284.

Onze Vlaamse Folkloristen.

III. — CONSTANT, EUGEEN UYTTERSROT. (1866-1950)⁽¹⁾

Van al de medewerkers en collega's van Alf. de Cock bleef Constant Uyttersrot het langst met hem in vriendschapsbetrekkingen, die zelfs voortgezet werden toen de familie de Cock in 1904 Denderleeuw verliet om te Brussel en later te Antwerpen te gaan wonen. Ze hadden elkander leren kennen rond de jaren 1890, toen C. Uyttersrot onderwijzer was te Wieze. De kennismaking gebeurde door toedoen van brouwer Ch. L. Callebaut, overleden in 1921, burgemeester aldaar en stamvader van de huidige brouwers en chocoladefabrikanten, een zeer bereisd en ontwikkeld man, die een intieme vriend van Alf. de Cock was. Geen wonder dat deze laatste dikwijls naar Wieze overkwam en, daar hij toen reeds materiaal verzamelde voor het grote werk over de Vlaamse kinderspelen, die hij later met Is. Teirlinck zou uitgeven, nl. het achtdeilig « Kinderspel en Kinderlust in Zuid-Nederland », met goud bekroond door de Kon. Vlaamse Academie voor Taal- en Letterkunde (1902-1908), gebeurde het niet zelden dat hij gedurende de schooluren bij meester Uyttersrot binnenviel. De kinderen werden dan op de speelplaats opgesteld en voerden hun spelen, hun dansen en liederen uit. De Cock noteerde onmiddellijk de wijzen op, want hij was een uitstekend muzikant en muziekkenner. We weten immers dat hij het « *Traité d'Harmonie* » van Fétis grondig had bestudeerd, dat hij zeer goed piano speelde en ook wel de saxofoon, maar vooral de kleine fluit bespeelde — zijn bijnaam te Denderleeuw was immers « het Flutten » (het Fluitje). En dirigeerde hij niet te Herderssem een tijdlang de meer dan honderd zeventigjarige plaatselijke harmonie « *Concordia et Docilitas* »? Aan de gesubsidieerde muziekschool te Denderleeuw — waar hij ook de Harmonie dirigeerde — was hij leraar in de notenleer en in de koorzang. Hij komponeerde ook wel eens een gelegenheidsliedje.

Hij wist tevens collega Uyttersrot te overhalen allerhande folkloristisch materiaal voor hem te zanten, speciaal met betrekking tot de volksletterkunde en het volksgeloof.

Op de 273 sagen opgenomen in de « *Vlaamse Sagen uit den Volksmond* » (1921) zijn er 42 opgetekend door C. Uyttersrot,

---

(1) We danken zeer zijn zoon Prof. Dr H. Uyttersrot van de Rijksuniversiteit te Gent voor de talrijke inlichtingen, die hij ons verschafte over wijlen zijn vader, inlichtingen die het opstellen van deze bijdrage mogelijk hebben gemaakt.

naar het getuigenis van de Cock, in de jaren 1893, 1894 en 1895 te Denderbelle, te Wieze, te Moorsel. Zijn aandeel is op één na, dat van de Cock zelf, het grootste. Een van zijn voornaamste zegslieden, een zekere vrouw P. v(an) d(en) A(beele), woonachtig te Denderbelle, was afkomstig van Lede en de dochter van een zekere « Brannekens » (Vanden Branden??), die een rol speelt in de meeste van de door haar meegedeelde sagen. De acht sagen, die de vermelding Lede-Denderbelle dragen, zijn immers van haar.

In de voorrede van de « Vlaamsche Volksvertelsels » (1898) drukten P. de Mont en A. de Cock hun dank uit aan C. E. Uyttersprot (Denderbelle) voor de lezingen van sprookjes, die hij hun zond. Spijtig nogmaals⁽²⁾ dat zij niet meegedeeld hebben welke. De volgende vertelsels dragen de vermelding « Denderbelle » : « Van den Jongen, die zijn koe aan O. L. Vrouw verkocht (n^r 10 der Grappige Vertelsels. Als onderschrift : Denderleeuw, Denderbelle en Wambeek), « Van den Haan, den Vlegel en de Pik » (n^r 27 der Grappige Vertelsels. Zie voetnota), « Van Domme Lijn » (n^r 36 der Grappige Vertelsels. Zie voetnota). Dat is al! Er zullen wel meer lezingen door hem ingediend zijn.

Van Prof. Dr H. Uyttersprot vernemen wij dat zijn vader aan Alf. de Cock vele kryptadia meedeelde, waarvan er opgenomen werden in « Contes flamands de Belgique », die deze laatste in « Kryptadia. Recueil de documents pour servir à l'étude des traditions populaires » (Henniger, Heilbronn, Welter, Parijs, 1883-1904), vol. VII, blz. 1-64, publiceerde.

Door bemiddeling van de Cock was hij in briefwisseling getreden met Prof. Mac-Leod, vooral betreffende de propaganda voor de vervlaamsing der Gentse Universiteit. Hij schreef ook enkele ongetekende artikels in « Het Laatste Nieuws ». Deze verdienstelijke « zanter » werd geboren te Denderbelle op 11 Mei 1866 en studeerde aan de Normaalschool te Lier van 1882 tot 1885. Datzelfde jaar werd hij aangesteld als onderwijzer te Wambeek, het geboortedorp van P. de Mont. Reeds in 1886 ging hij in dezelfde hoedanigheid naar Wieze over. Van 1896 tot 1907 was hij onderwijzer in zijn geboortedorp, om daarna aldaar de functie van hoofdonderwijzer waar te nemen tot in 1928, jaar waarin hij met rust ging. Hij was tevens van 1907 af tot in 1945 secretaris en spil van de plaatselijke fanfare « De Jonge Denderlingen », gesticht in 1868. Hij speelde ook een rol in de dorpspolitiek, werd in 1938 gemeenteraadslid en

---

(2) Zie onze bijdrage over Hugo van Wilder in Oostvl. Zanten, 29^e jg., n^r 4, blz. 101-106.

in 1939 burgemeester van Denderbelle. In 1941 onder de Duitse bezetting werd hij als dusdanig afgezet, om weer in functie te treden in 1944 en dit ambt waar te nemen tot in 1947. Hij overleed de 17 September 1950.

F. VAN ES.

Het Museum voor Folklore en de Gentse Feesten 1954.

Sedert 1932 heerst ieder jaar, bij gelegenheid van de Gentse Feesten, een buitengewone bedrijvigheid in het Museum voor Folklore. Twee manifestaties zijn traditioneel geworden : het pintje-dek en het poppenspel.

Van de eerste uren af (zondagmorgen 9 uur) worden de vroege bezoekers van het museum getroffen door het ongewone feit dat men in een museum een glas bier kan kopen met een harde mastel als toemaat. Talrijk zijn de bezoekers, die er anders nooit zouden aan denken vóór de middag bier te drinken, die zich nu laten verleiden. Ieder jaar draait dan ook onze « estaminet » van de eerste dag af op volle toeren en dit duurt tot de volgende zondag, wanneer de deur zich sluit op de zoveelste « Gentse Fieste ».

Over de poppenspelen in het museum valt niet veel te zeggen. Wie het spektakel, dat iedere namiddag doorgaat, niet heeft bijgewoond, kan zich moeilijk een idee vormen van de populariteit van het « spelleke ». Men zou geneigd zijn te geloven dat de kinderen van vandaag te verwaand zijn om zich te laten beetnemen door het spel der houten mannekens. Niets is minder waar. Al wie, tijdens de vertoningen van het spelleke, het museum tot op honderd meter benadert, wordt getroffen door een gebrul, dat eerder doet denken aan een voetbalwedstrijd bijgewoond door tienduizend supporters. Dit is zo sedert twee en twintig jaar, dit was zo in onze jeugd, dit zal zo blijven in de toekomst.

Sedert enkele jaren tracht het bestuur van het museum tijdens de Gentse Feesten ook sommige volksspelen en vermaken aan te moedigen. Zo kwamen volksdansen, harmonika, vogelpik en teerlingbak aan de beurt. Daar deze twee laatste volksspelen het meest in de smaak van het publiek vielen, heeft het Bestuur gemeend goed te doen ze dit jaar te hernemen. Het werd een volledig succes.

De kampioenschappen voor vogelpik en teerlingbak telden samen 1445 speelbeurten.

Op Zondag, 25 Juli, werd overgegaan tot de beslissingen, die de volgende uitslagen gaven :

Kampioenschap van Gent voor teerlingspel :

1. Prof. Dr P. De Keyser	74 punten
2. Boes Jules	70 punten
3. Baele J.	68 punten

Kampioenschap van Gent voor vogelpik :

1. Byllo	245 punten
2. Baele J.	225 punten
3. Mareels	190 punten

Algemene rangschikking (vogelpik en teerlingbak) :

1. Baele J.
2. Mareels
3. De Poorter

Wedstrijd voor vogelpik voor kinderen beneden de 14 jaar :

1. De Poorter R.

Deze laatstgenoemde wedstrijd werd er ene « buiten serie » en kwam tot stand door een speciale prijs geschonken door de heer Pauwaert, die we in naam van het bestuur,, voor dit blijk van belangstelling, hartelijk bedanken.

Op deze beslissingen waren, naast de leden van het bestuur de Heren Van Es, Prof. De Keyser, M. Vermeulen en De Poorter, ook de H.H. Schepenen Hacquaert en Cnudde aanwezig, die de prijzen aan de winnaars overhandigden.

De poppenspelen, die iedere namiddag doorgingen, telden circa 4.000 bezoekers. Dit getal kan enkel bij benadering vastgesteld worden daar, gedurende de vertoningen, ook bezoekers voor het museum kwamen.

De Conservator,
J. BOES.

In Memoriam

Dr CAREL DEBAIVE

(Elsene 1897 - 1954 Gent).

Op 17 October 1954 stierf te Gent na een langdurige ziekte ons trouw medelid Dr Carel Debaive, eerstaanwendend bibliothecaris der Universiteitsbibliotheek te Gent, geboren te Elsene op 31 December 1897. Hij promoveerde tot doctor in de Germaanse filologie met een volledige Heinsius-bibliografie en is gans zijn leven blijven wijden aan de bio- en bibliografie en aan de bibliothecografie en de bibliotheconomie, waarover hij verschillende gewaardeerde studiën schreef. Hij is de ontwerper en de uitvoerder van de systematische catalogus van de Gentse Universiteitsbibliotheek, waar hij ook de jaargangen van de « Gazette van Gent » en van de « Horae Belgicae » rangschikte. Bij hem ging de uitgebreide kennis van het boek gepaard aan een grote liefde ervoor. Tot zijn dood was hij secretaris van de Vlaamse Congressen voor Boek- en Bibliotheekwezen. Hij was een model-bibliothecaris, een dienstvaardige mens, innemend van karakter en stil van natuur. Hij heeft ook veel gedaan voor de opleiding van onderlegde bibliothecarissen. Alhoewel hij veel belangstelling voelde voor de folklore, heeft hij ze nooit beoefend. We zullen zijn nagedachtenis in ere houden en bieden zijn zoon en familie, vooral zijn schoonbroeder Prof. de Keyser, ons innig rouwbeklag aan.

DE REDACTIE.

JAARLIJKSE ALGEMENE STATUTAIRE VERGADERING VAN DE BOND DER OOSTVLAAMSE FOLKLORISTEN

op Zondag, 14 November 1954

in de Voordrachtzaal van het Stadsarchief, Abrahamstraat, 13, te Gent.

A g e n d a .

1. — Welkomstgroet door de Heer Fernand VAN ES, voorzitter van de Bond.
2. — Jaarverslag door de Heer Lode VERLODT, secretaris van de Bond.
3. — Jaarverslag over de bedrijvigheid van het Museum voor Folklore door de Heer Julien BOES, conservator van het Museum.
4. — Jaarverslag over de financiële verrichtingen, door de Heer Raoul DE POORTER, penningmeester van de Bond. Rekening 1953. Begroting 1955. Benoeming van twee controleurs.
5. — Rondvragen en suggesties.
6. — Voordracht door Prof. Dr Paul DE KEYSER, Ere-Voorzitter van de Bond :
« NIEUWE INZICHTEN OMTRENT HEKSERIJ EN HEKSEN ».

Te 10 u. opent de voorzitter, de heer Van Es, de jaarvergadering en verontschuldigt de volgende personen door reden van ziekte : Eerw. Heer Gabriël CELIS, O/Voorzitter van de Bond, de hh. Raoul VAN TRAPPEN, Erelid en Lode VERLODT, secretaris van de Bond; verhinderd : de hh. Prosper LUYCKX, Schepen der Stad Gent en Ere-Penningmeester van de Bond, Ferdi VAN DE VIJVER, Gemeenteraadslid te Borgerhout, Prof. Dr Frans OLBRECHTS, Bestuurder van het Koninklijk Museum van Belgisch Kongo te Tervuren, Marcel CASTELEYN, Drukkerij-Directeur te Brugge, Hervé STALPAERT, O/Deken van de Bond der Westvlaamse Folkloristen, Dr Henri NOWE, Stadsarchivaris-Conservator. Waarna hij de gebruikelijke welkomstgroet uitspreekt in volgende termen :

Het is met een groot genoegen dat ik U welkom heet op onze algemene vergadering. Het verlopen jaar is voor onze bond een betrekkelijk stil jaar geweest, alhoewel prestaties als de Tentoonstelling van het Kinderspel, die van einde November tot December jl. in het Museum van Sierkunst doorging, het hartelijke huldebtoon aan Uw Voorzitter bij gelegenheid van zijn zestigste verjaardag, op 28 Maart jl., huldebtoon waarvoor ik U hier nogmaals dank zeg, en de Verbroederingsdag der Oost- en Westvlaamse Folkloristen op 30 Mei jl. met het welgeslaagde en leerrijke bezoek aan het Museum te Deinze en de schildersateliers der Leiestreek, wel vermeldenswaardig zijn.

Het omstandig jaarverslag van onze sekretaris zal U verder aantonen dat Uw bestuur niet onledig is geweest, inaar ongelukkig heeft het eens te meer niet steeds bij de leden de verwachte steun en de toewijding gevonden, die een jarenlange onverdroten activiteit en een herhaald aandringen tot medewerking lieten verhoppen. Zo hebben nogmaals een groot aantal leden, niettegenstaande twee oproepen in ons tijdschrift, verzuimd hun geldelijke bijdrage voor het lidmaatschap 1954 te storten op de postrekening van de Bond, wat de sekretaris en de penningmeester een hele hoop supplementair werk bezorgd heeft om de achtergebleven bijdragen te innen. Van de persoonlijke propaganda bij vrienden en kennissen is, op een paar uitzonderingen na, niet veel in huis gekomen, zodat het aantal leden van jaar tot jaar vermindert, de inkomsten bijgevolg slinken, ter wijl de uitgaven, gelet vooral op de verhoging der drukkosten, steeds stijgen. Ik heb er reeds vroeger op gewezen dat indien we niet genoten van de Staats-, provinciale en stadstoelagen gans onze werking zou lam geslagen worden en wij het aan-

tal nummers van ons tijdschrift zouden moeten verminderen, met het gevolg dat de band tussen het bestuur en de leden nog zou verslappen en dat tal van interessante bijdragen in portefeuille zouden moeten blijven liggen, zoals dit het geval is met de meeste geprimeerde antwoorden op de prijsvragen van het Alfons de Cockfonds, die we niet kunnen uitgeven bij gebrek aan de nodige gelden. Ik richt hier tot alle leden eens te meer een oproep tot nauwere en actieve samenwerking met het bestuur, tot intensere belangstelling in de werkzaamheden van de Bond en vooral om bedrijvig te zijn bij het aanwerven van nieuwe leden.

Om onze benarde financiële toestand te verhelpen zal ik straks bij punt 5 van onze agenda: « Vragen en suggesties », twee voorstellen aan Uw goedkeuring onderwerpen: 1) Reducering van het aantal afzonderlijke nrs van ons tijdschrift van zes tot drie, drie dubbelnummers wel te verstaan, zodat het aantal blz. tekst hetzelfde zou blijven, ofwel 2) de jaarlijkse bijdrage voor het lidmaatschap brengen op 100 fr. Beide voorstellen hebben hun voordelen, maar ook hun nadelen, zoals ik straks zal aantonen.

Op 17 October jl. verloor de Bond een zijner oudste leden Dr Carel Debaive, cerstaanwendend bibliothekaris van de Universiteitsbibliotheek te Gent, de bekende bibliograaf en bibliothekonoom. Hij voelde veel belangstelling voor de folklore, alhoewel hij die nooit beoefend heeft. Tot zijn dood was hij sekretaris van de Vlaamse Congressen voor Boek- en Bibliotheekwezen. Hij was een voorbeeldig bibliothekaris, die een grondige kennis van het boek aan een grote liefde ervoer paarde, een voorkomend, dienstvaardig man, een stille dienaar van de wetenschap en van zijn volk. Een In memoriam zal hem gewijd worden in het eerstvolgende nummer van Oostvl. Zanten. We zullen zijn nagedachtenis in ere houden. Wij betuigen hier nogmaals aan zijn schoonbroeder, onze erevoorzitter Prof Dr P. de Keyser, onze innigste deelneming in zijn rouw.

Pas een vijftal dagen geleden, nl. op 9 November, overleed nog een ander lid van het eerste uur, de Zeer Eerwaarde Heer Eduard Joliet, geboren te Gent, de 21^e Augustus 1876 en sedert meer dan 26 jaar pastoor van St.-Antonius van Padua (Hernis). Hij heeft onze bond steeds een goed hart toegedragen en was een der zeldzame leden, die zich vrijwillig ten huize van onze sekretaris als lid aangegeven hebben. We zullen deze rechtschapen priester, die de algemene achting genoot, dit trouw lid niet vergeten. Hij ruste in vrede, hij die steeds de vrede op deze aarde betracht heeft ».

Alvorens tot punt 2 van de dagorde over te gaan, de voorlezing van het jaarverslag over de werking van de Bond, verontschuldigt de Voorzitter de afwezigheid van onze sekretaris, de Heer Verlodt, die weerhouden is door ziekte deze statutaire bijeenkomst bij te wonen. Diensvolgens verzoekt de Heer Van Es de Heer M. Daem zo welwillend te zijn de tekst van het jaarverslag door de Heer sekretaris Verlodt klaargemaakt te willen voorlezen. Dit luidt als volgt:

« De tijd staat niet stil, dat weten we al lang! Daar hij zich gemoderniseerd heeft « vliegt » hij nu in de letterlijke zin van het woord. Zulks hebt U waarschijnlijk met mij kunnen vaststellen, want weer is een jaar voorbij; zonder dat wij het eigenlijk hebben bemerkt, schrijven we weldra 1955 en vangen we de 30^e jaargang van ons tijdschrift aan. Negen en twintig jaar bestaan, dit betekent een hele levensloop voor een tijdschrift in Vlaanderen. Kijkt eens uw verzameling na en U zult bemerken dat wij U een ware schat van mededelingen hebben bezorgd voor een kleine prijs. Weest dit altijd indachtig en blijft ons trouw.

Vele leden lieten weer na hun bijdrage te betalen. Dit is een treurig, bijna hopeloos geval, want het uitgeven van « Oostvlaamse Zanten » kost ons veel geld.

Het zal, denk ik, voldoende zijn daar de aandacht op te vestigen, opdat dit uitstellen van betalen zou eindigen. Komaan, Waarde Vrienden, die in het het geval verkeert, schrijft in op Uw agenda dat het lidgeld van de Bond in het begin van het jaar moet betaald worden.

Ons tijdschrift « Oostvlaamse Zanten » verscheen regelmatig. Het werd U, verzorgd als voorheen, op tijd en stond afgeleverd en bevatte o.m. :

« Ouwe Taaie », een legaal verzetslied, door Dr Tj. W. R. de Haan.

Nog Getallensymboliek, door Dr Kits Nieuwenkamp.

Folklore uit Kalken (Nand Kafee), door de Heer C. Vermeiren.

De Levende Folklore uit het Gewest Balegem (3°, 4° 5°, 6° vervolg en slot), door de Heer M. Broeckhove.

Bibliografie van Eerw. Heer Celis, priester, door de Heer Van Es.

De Wals der Zestigjarigen. Onze Voorzitter Fernand Van Es ter ere, door Prof. Dr Paul De Keyser.

Bibliografie Fernand Van Es, door de Redactie.

Het Comité flamand de France honderd jaar, door de Heer F. Van Es.

De Tentoonstelling Oud Kinderspeelgoed, Gent, 1953, door de Redactie.

Herinneringen aan de Gentse Dierentuin. De Nieuwjaarskaarten van de bode, door Eerw. Heer G. Celis, pr.

De betekenis van de Volkskunde voor het Nederlandse volk, door Dr Tj. W. R. de Haan.

Huldebetoon Fernand Van Es, door het Bestuur.

Alfons De Cockfonds — Prijsvraag 1955 : Volkshumor, door het Bestuur,

Onze Vlaamse Folkloristen : II. Hugo van Wilder (1852-1926), door de Heer F. Van Es.

Een Universele Geestesopvatting : Doden op afstand, door de Heer A. Van Hageland.

Een overoud Gebruik in ere hersteld. Het Huiskerk Van Eck, door Dr H. W. M. J. Kits Nieuwenkamp.

Pius XII over de Folklore, door Mevr. A. M. Lamend.

Marginalia bij de Peerdenpaternoster van Wannes Raps, door de Heer A. Van Hageland.

Het « Casino te Gent. De Nieuwjaarskaarten van de Bode, door Eerw. Heer G. Celis, pr.

Oostvlaamse Folkloristische bibliografie. (17° vervolg), door de Redactie.

De Verbreedingsdag der Oost- en Westvlaamse Folkloristen, door de Redactie.

Folklore en Sport, door de Heer F. Van Es.

En verder in het 6° en laatste nummer zal nog verschijnen :

Het Pieren, Een verdwijnend Volksspel, door de Heer Jules Pieters.

Het Museum voor Folklore en de Gentse Feesten 1954, door de Heer Julien Boes.

Verslag over de Algemene Statutaire Vergadering van 14 November 1954, in het Stadsarchief te Gent, door de Heer Lode Verlodt.

Ieder nummer van « Oostvlaamse Zanten » bevatte daarenboven mededelingen, afzonderlijke zanten, In Memoriams, personalia, enz.

In samenwerking met de Bestuurscommissie van het Museum voor Folklore, heeft de Bond weer dit maatschappelijk jaar 1953-1954 zijn twee reeksen volksvoordrachten ingericht. Zo hoorden we achtereenvolgens :

Op 22 November 1953 : Mevrouw Osw. John. DE SCHAMPHIELAERE : De Folklore in Sicilië. (Met kleurfilms).

- 13 December 1953 : De Heer Ferdi VAN DE VIJVER, Gemeenteraadslid te Borgerhout : **De Kleermakers en hun ambacht in het Volksleven.** (Met lichtbeelden).
- 27 December 1953 : Lic. Class. Fil. Renaat VAN DER LINDEN : **Brood in Vlaanderen.**
- 17 Januari 1954 : Lic. L. VERKERCKE : **Het Volkse- en het Kunst-sprookje.**
- 14 Maart 1954 : Lic. Germ. Fil. L. LAUREYS, Leraar : **De Duivel en zijn trawanten in het Volksgeloof.**
- 9 Mei 1954 : Lic. Germ. Fil. Walter EYSSELINCK, Leraar : **Folklore-Elementen der oudste Jazz-muziek.** (Met uitzendingen per pick-up).
- Hierbij sluiten aan de voorlezingen op de Verbroederingsdag gehouden :
- Op 30 Mei 1954 : de Heer Fernand VAN ES : **Enkwest over het Folkloristisch onderzoek in Oost-Vlaanderen. Wat er gedaan werd en wat nog moet gedaan worden.**
- 30 Mei 1954 : de Heer Hervé Stalpaert : **Enkwest over het Folkloristisch onderzoek in West-Vlaanderen. Wat er gedaan werd en wat nog moet gedaan worden.**
- 30 Mei 1954 : Prof. Dr Egide STRUBBE : **Verslagen en Enkwesten der Nationale Commissie voor Folklore.**
- En dan verder weer :
- Op 27 Juni 1954 : de Heer BOES, conservator van het Museum voor Folklore te Gent : **Het Kinderen Alijnhospitaal en het Museum voor Folklore.** (Met tekeningen en ontwerpen).
- 8 Augustus 1954 : Advokaat Jos. VERMEULEN, Gemeenteraadslid, voorzitter van de Bestuurscommissie van het Museum voor Folklore : **Gentse Begijnhoven.** (Met kleurdiaposities).
- 29 Augustus 1954 : de Heer Antoine FREDRICX, hoogstudent : **Folklore uit Schotland.** (Met lichtbeelden).
- 12 September 1954 : Lic. Germ. Fil. Hugo ARENS : **Sagen in het Waasland.**
- 14 November 1954 : Prof. Dr Paul DE KEYSER, Ere-voorzitter van de Bond : **Nieuwe Inzichten omtrent hekserij en heksen.**

Gedurende de twaalf jaar van het bestaan van onze onderafdeling « Naschoolse Werken » hebben wij niet minder dan 222 voordrachten gehouden, die allen een welverdiend succes beleefden.

De Dames en Heren voordrachtgevers danken we hier zeer oprecht voor hun gewaardeerde en belangloze medewerking en wij drukken de hoop uit ze nog dikwijls voor ons leergierig publiek te zien optreden.

De winterreeks 1954-1955, die heden door Prof. Dr Paul De Keyser, wordt ingeluid, belooft even interessant te zijn, want van nu af aan zijn wij verzekerd van de medewerking van de Dames Mevrouw Oswald John. de Schamphelaere, met « Volksdansen in Sicilië » (met kleurfilmen), Mejuffer Lic. Germ. Fil. Jenny De Smet, met « Huismerken of Namen te Gent, van 1280 tot 1786 », Prof. Dr Robert Foncke, erelid, Julien Boes, conservator van het Folkloremuseum, de heer Edward Van Bragt, de heer Fr. Fredricx jr, hoogstudent, met « Volksdansen in Schotland », Lic. Germ. Fil. W. Giraldo, leraar, met « Op bedtocht door Wallonië » (met projectie van foto's en prenten).

Van 28 November tot 9 December 1953 hielden we in het Museum van Sierkunsten in de Jan Breydelstraat, in samenwerking van het Museum voor Folklore en niet min met de bereidwillige hulp van menige particulieren, een merkwaardige

tentoonstelling van oud kinderspeelgoed, die een verdiend succes beleefde. Toespraken werden gehouden door de hh A. Vande Walle, conservator van het Museum van Sierkunsten, Fernand Van Es, voorzitter van de Bond der Oostvlaamse Folkloristen, die de inleidende toespraak hield en die niet alleen de conservator Julien Boes bedankte voor de uitstekende wijze, waarop hij de vele voorwerpen had uitgesteld, maar ook en niet minder de talrijke verzamelaars en particulieren, die ons zo prachtig hadden geholpen.

De heer Schepen Prosper Luyckx, die zelf één der stichters is van de Bond der Oostvlaamse Folkloristen en nog steeds lid van onze beheerraad, opende daarop namens het Stadsbestuur, de tentoonstelling, nadat hij nog eens de nadruk had gelegd zowel op de afgelegde weg sinds het eerste vrijwel onbegrepen klein begin als op de belangstelling, die thans de folklore en haar museum wist te verwerven. De rondgang was indrukwekkend, maar we kunnen hier, jammer genoeg, alles niet vermelden. Een inventaris van het tentoongestelde werd nochtans opgemaakt en in ons archief opgeborgen.

Op Zondag 28 Maart 1954 greep in de conferentiezaal van het Stadsarchief, te Gent, de huldiging plaats van de Heer Voorzitter Fernand Van Es door de Bond der Oostvlaamse Folkloristen ter gelegenheid van zijn 60^e verjaardag.

Er was een zeer goede opkomst en de gehuldigde werd eerst begroet door Adv. Jos. Vermeulen, ondervoorzitter, die de jarige geluk wenste en zijn aanwezige echtgenote een fraaie ruiker anjelieren aanbood. Hij maakte een korte schets van de levensloop van de gevierde en wenste hem nog vele bedrijvige jaren.

Hierna nam de Heer Prof. Dr Robert Foncke, voorzitter van de Vlaamse afdeling van de Nationale Commissie van Folklore, het woord om de lof van de Heer Van Es te maken en zijn grote bedrijvigheid op het gebied van Folklore te roemen. Het is voorwaar een geslaagde plechtigheid geworden, waaraan al de aanwezigen een blijvende herinnering zullen bewaren.

Tijdens de week der «Gentse Kermis» (van 18 tot 25 Juli) had in het museum voor Folklore der Lange Steenstraat een welgeslaagd Kampioenschap van Teerlingbak en Vogelpik plaats.

Onze onvermoeibare conservator, de Heer Boes, zal U daar straks een gedocumenteerd verslag over mededelen. Iets kan ik U zeggen: er was een grote toeloop van liefhebbers en ook van kijklustigen, hetgeen bewijst dat beide volksspelen de gunst van het Gents publiek blijven genieten. Het is hier weer niet bedrogen uitgekomen, want er werd aan degelijke sport gedaan en eenieder keerde voldaan huiswaarts.

In de namiddag van dezelfde feestweek was het elke dag «volle bak» voor het traditioneel poppenspel, dat werd verzorgd door «Het Spelleke van de Folklore» met het onovertroffen en onovertrefbare «Pierke».

De kleine kinderen, en ook de grote mensen, hebben daar weer eens met volle teugen genoten.

We willen ten slotte er onze leden aan herinneren, dat nog bij onze secretaris, L. Verlodt, Zalmstraat 69, te Gent, een zeker aantal exemplaren te verkrijgen zijn, van het prachtig werkje «Spelen mijner Jeugd» door wijlen ons medelid L. Lievrouw-Coopman, tegen de prijs van fr. 50, en van het niet minder interessant boekje «De Levende Folklore van het Gewest Balegem» door ons medelid Maurits Broeckhove, dit laatste tegen de prijs van fr. 40. Beide werken zijn flink geïllustreerd. Storting op P.C. 969.46, Bond der Oostvlaamse Folkloristen, Gent.

Waarde Medeleden en Vrienden, ten einde niet te langdradig te zijn, moet ik met leedwezen afsluiten, om U in staat te stellen andere verslagen te aanhoren,

maar ik kan niet eindigen zonder U te verzoeken ons Uw getrouwheid te bewijzen door regelmatig en zo spoedig mogelijk Uw bijdrage te betalen en ook nieuwe leden aan te brengen, waarvoor wij U van harte danken.

Lod. Verlodt,
secretaris.

Na de lezing onderlijnt de voorzitter de grote verdiensten van de Heer Verlodt, als medestichter van de Bond, van af het eerste uur stond hij ten dienste van de Bond en van zijne leden. De voorzitter stelt voor, namens het bestuur en de leden, de beste wensen te sturen aan de secretaris voor een spoedig herstel met de uitdrukking van onze gevoelens van sympathie; wat de algemene instemming wegdroeg.

Als tweede jaarverslag — Punt 3 van de dagorde — volgt een uiteenzetting over de activiteit van het Museum voor Folklore, jaar 1913-1914, door de Heer conservator Julien Boes voorgedragen. Volgende punten werden toegelicht :

Het Gebouw. — Het lokaal van het Museum lijdt aan de ziekte der oude gebouwen: het dak moet regelmatig drie of viermaal per jaar hersteld worden; de bepleistering valt van de muren; de vochtigheid is een algemeen verschijnsel. Met het oog op de aanpassing van het Alijnshospitaal worden in dit lokaal geen grote werken meer uitgevoerd. Het gevolg hiervan is dat de verzamelingen vlug bevuilen en het praktisch onmogelijk is het museum net te houden. Teneinde enigszins aan deze toestand te verhelpen zullen, vanaf dinsdag aanstaande, zijnde 16 November 1954, in het raam van de opslorping van werkloosheid twee kuisvrouwen in het museum te werk gesteld worden.

De Verzamelingen. — Gedurende het jaar werden geen buitengewone spectaculaire aanwinsten geboekt. De commissie van aankoop slaagde er toch in de bestaande verzamelingen met menig interessant voorwerp aan te vullen. Ook mochten wij van verschillende personen zeer welgekomen giften in ontvangst nemen, waarvoor we hen ter zeerste erkentelijk blijven.

De Activiteit. — Het hoogtepunt van de bedrijvigheid van het museum plaatste zich opnieuw gedurende de feestweek. Naast het traditioneel poppenspel, dat, evenals voorgaande jaren, een buitengewoon succes mocht boeken, werd het tweede kampioenschap van Gent voor vogelpik en teerlingbak ingericht. Ook deze volksspelen kenden een buitengewone bijval en de beslissingen werden met de grootste hardnekkigheid betwist. Het technisch verslag zal in Oostvlaamse Zanten verschijnen.

Het Bezoek. — Met spijt moeten wij vaststellen dat het aantal bezoekers steeds vermindert. Wat hiervan de oorzaak is is moeilijk uit te maken. In ieder geval blijkt het nodig een meer daadwerkelijke propaganda te maken.

Vooruitzichten. — De voorbereidende werken in het Kinderen Alynshospitaal vorderen regelmatig, voor zover de aanwezigheid der inwoners het toelaat. Binnen afzienbaren tijd zal de herstelling van de kapel in aanbesteding worden gelegd en zal men werkelijk van een aanvang der werken kunnen gewagen.

Na kennisname van dit verslag wijst er de heer Verneulen op, dat er onder onze folkloristen tot in de beheerraad toe ook degelijke beoefenaars van het volkspel gevonden worden. In een humoristische noot wijst hij er op, dat onze ere-voorzitter Prof. Dr P. De Keyser, dit jaar de titel wegkaapte van « Kampioen

van Gent », tijdens de ingerichte prijskampen voor het teerlingspel in het folkloremuseum.

Voor wat de propaganda betreft, is er bij de Stedelijke Dienst voor Toerisme, de aandacht op gevestigd: het bezoek aan het Museum voor Folklore ook op te nemen in de propagandabrochure: « Twee Dagen te Gent ».

De Heer Penningmeester R. De Poorter vermeldt ook even dat onze ere-voorzitter-kampioen het bedrag van zijn prijs aan onze Bond overdroeg.

De Heer R. De Poorter draagt daarna het JAARVERSLAG van de Penningmeester over het Boekjaar 1953 voor:

Geachte Vergadering,

Voor de tweede maal valt mij de eer te beurt U in te lichten over het financieel beleid van het bestuur van Uwe Bond in het afgelopen boekjaar (ditmaal 1953), tijdens in de loop van hetwelk Uw dienaar de functie van penningmeester van zijn voorganger, de geachte Heer Lode Hoste, op 8 Februari 1953, overnam.

In mijn voorgaand jaarverslag had ik de bekendmaking van de staat van inkomsten en uitgaven laten voorafgaan door tal van beschouwingen, welke zich aan mij opgedrongen hadden bij het waarnemen van mijn nieuwe functies. Ik wil thans andersom te werk gaan en U onmiddellijk de cijfers mededelen, mij voorbehoudend er achteraf de passende besluit uit af te leiden. Hier zijn ze dan:

STAAT VAN INKOMSTEN EN UITGAVEN. — BOEKJAAR 1953.

Inkomsten.	Uitgaven.
Incasso op 1 Januari	Drukkosten der public.: 60.412,00
Kas: 1.548,50	Honoraria voordrachtgevers: 950,00
P.C.: 5.540,07	Algemene onkosten: Administratie. Drukwerken. Postz. Ciné. Clichés.
Lidmaatschaps gelden: 13.625,00	Circulaires enz.: 3.496,00
Vrijwillige bijdragen:	Bibliotheek: 4.625,00
Giften steunfonds Uitgave « Spelen mijner Jeugd » 21.423,00	Varia: 804,00
Opbrengst verkoop van Publicaties: 6.820,00	Kas:
Losse nummers: 92,00	Incasso op 31 December 1953: 654,50
Varia: 2,00	P.C.: 16.884,07
Toelagen:	
Toelage Provincie 1953: 10.000,00	
Inkomsten in 1953 ontvangen maar die betrekking hebben op vroeger verworven rechten: Toelage Ministerie van Openbaar Onderwijs voor 1953: 10.000,00	
Toelage Provincie voor 1952: 17.500,00	
Inkomsten geldend voor volgend dienstjaar — lidgeld: 1.275,00	
87,825,57	87.825,57

BEGROTING 1955.

Inkomsten.	Uitgaven.
Toelage Min. Openbaar	Drukkosten tijdschr. circ.
Onderw. : 7.500,00	enz. : 36.000,00
Toelage Prov. :	Honoraria Voordrachten : 1.500,00
(Bond en Museum) : 15.000,00	Bureelkosten : 1.500,00
Toelage Stad Gent : 5.000,00	Abonnement op tijd-
Lidmaatschapgelden : 12.000,00	schriften en aankoop
Vrijwillige bijdragen : 3.000,00	boeken : 500,00
Verkoop afzonderlijke	Aankopen voor Museum : 4.500,00
nummers en publica-	Onderhoud bibliotheek : 4.500,00
ties : 5.000,00	48.500,00
Onvoorzien : 1.000,00	
48.500,00	

Tot welke bevindingen leidt de inzage van deze cijfers? Volkomen tot dezelfde als deze welke ik reeds omstandig in mijn voorgaand jaarverslag uiteengezet heb en welke, om niet in nutteloze herhaling te vervallen, kunnen samengevat worden in: noodzakelijkheid van het uitzien naar middelen om de kas te stijven. Als bewijs hiervoor kan het volstaan te wijzen op een belangrijke als inkomsten voor 1953 geboekte post, namelijk fr. 21.423.

Het feit dat boekjaar 1953 afsluit met een batig slot van $654,50 + 16.884,07 =$ fr. 17.538,57, waarvan trouwens een voor nr 6 van Oost-vlaamse Zanten 1953 in 1954 betaald bedrag van fr. 7.754,80 zou dienen afgetrokken, mag ons niet misleiden.

Het is klaarblijkelijk dat we enkel door caritaten in staat gesteld werden ons budget voor 1953 in evenwicht te krijgen. Deze toestand is ver van gezond.

In mijn voorgaande jaarverslag gaf ik in overweging een buitengewone vergadering te wijden aan het uitzien naar ruimere hulpmiddelen. Dit bleef bij een vrome wens.

Ik hernieuw thans mijn voorstel met klem. Het is hoogst wenselijk nog vóór het einde van het lopend jaar een buitengewone ledenvergadering te houden voor het bespreken van deze huishoudelijke kwestie, bepaaldelijk van de hierna-vermelde punten te behandelen:

- Verhoging van lidbijdrage (verplichte of vrijwillige);
- Aanwinst van nieuwe leden;
- Activeren van verkoop van publicaties van de Bond;
- Besparingen op druk- en verzendingskosten door reduceren van het jaarlijks aantal uit te geven nummers van Oostvlaamse Zanten.

De boekhouding en het incasso werden op 25 April 1954 voor de periode van aanvang Februari tot einde December 1953 nagezien en juist bevonden door de hh. Jules Mahy en Gaston Van Peteghem, aangeduid als contrôleurs.

Hiermede is zo ongeveer alles gezegd wat Uw penningmeester U over het Boekjaar 1953 mede te delen heeft.

De Penningmeester,
get. Raoul DE POORTER.

Het verslag over de financiële verrichtingen door de penningmeester werd goedgekeurd. Voor het nazicht der rekeningen werden er twee leden aangesteld, n.l. de heren Mahy en Van Peteghem, die deze opdracht aanvaardden.

Punt 5 : Vragen en Suggesties.

Ingevolge de besprekingen over de financiële toestand, worden er door de voorzitter twee suggesties naar voren gebracht. Ten eerste, besparingen zijn mogelijk door reducering van het aantal nummers van het tijdschrift Oostvlaamse Zanten; het tweemaandelijks tijdschrift zou kunnen gebracht worden op jaarlijks drie of vier nummers, altijd met dien verstande dat het aantal bladzijden hetzelfde zou blijven als dit jaar. Het tweede voorstel luidt : de bijdrage van 75 fr. te verhogen tot een minimum bijdrage voor de gewone leden van 100 fr.

Na een grondige gedachtenwisseling waaraan verschillende leden deelnamen, waren de aanwezigen van oordeel, dat de band tussen bestuur en leden moest behouden blijven door het huidig tweemaandelijks tijdschrift, zes nummers op een degelijk houtvrij papier met kaft. Algemeen werd daarna aangenomen dat de bijdrage kon vermeerderd worden tot op minimum 100 fr.

Het punt over de aanwerving van nieuwe leden, bleef niet zonder resultaat. Spontaan boden zich de heren Heyde en M. De Vleeschouwer aan om elk een drietal leden te doen optekenen. Het bestuur van de Bond besloot contact te houden met bereidwillige propagandisten en zal één of meer van zijn leden belasten een helpende hand toe te steken, om aldus een propagandá-comité in het leven te roepen dat de ledenwerving eens systematisch zal aanpakken.

Na deze besprekingen trad Prof. Dr P. De Keyser op, met een voordracht over :

NIEUWE OPVATTINGEN OVER HEKSERIJ EN HEKSEN.

Tot dusver waren de bronnen over hekserij en heksen eender beperkt : sagen, heksenprocessen, theologische handboeken over het heksenwezen. Het waren vooral theologen en historici, die zich met het probleem van de magie en haar beoefenaars bezig hielden. Thans zijn het psychologen en antropologen, die de hekserij uit een andere hoek bestuderen. Hekserij komt hen voor als een psychologisch-pathologische toestand of als een geloof over de verhouding van het goede en het kwade op de wereld, als manicheïsme of als duivelsaanbidding over de ganse wereld bij primitieve en half-primitieve volkeren verspreid.

Prof. De Keyser geeft voorbeelden van hedendaags geloof aan heksen en klimt op naar het verleden om aan te tonen dat het oorspronkelijk heidens geloof, dat in Oud-Egypte bloeide, ontaardde tot een geheime godsdienst gedurende de Christelijke middeleeuwen. In Azië en Afrika zijn dergelijke duivelsgodsdiensten blijven bestaan. Het is vooral van Engelse zijde dat deze nieuwe antropologische opvattingen over hekserij en heksen in de laatste tijd met voortvarendheid worden verkondigd (Miss Margaret Murray, Pennethorne Hughes) en Prof. De Keyser achtte het gewenst dat ook continentale folkloristen, die zich met de studie van de hekserij bezighouden, op de hoogte zouden zijn van deze nieuwe opvattingen.

Zoals naar gewoonte werd deze spreekbeurt van onze ere-voorzitter met de meeste belangstelling door de toehoorders aanhoord en op applaus gretig onthaald.

Enkele vragen werden nog gesteld, wat het bewijs levert van de interesse van de toehoorders. De voorzitter dankt de spreker om de altijd als- van- zelfsprekende bereidwilligheid, waarmede Prof. De Keyser op onze vergaderingen het goede woord weet te voeren.

Zo verliep nogmaals de jaarlijkse vergadering, die om 12.30 u. door de voorzitter voor gesloten werd verklaard. Er was een goede stemming en hoopvol wordt uitgezien naar de verdere werking van Bond en leden.

Museum voor Folklore. – Aanwinsten.

Op de veiling van de nalatenschap van wijlen Mevrouw Dutry, weduwe van de bekende Gentse verzamelaar en kunstcriticus, rechter Albert Dutry, werden op 19 Maart 1953 voor het Museum te Gent aangekocht.

Voorwerpen van volkskunst :

- Een prachtig scheepsmodel onder glas, de driemaster « Hoop op Vrede ».
- Een model van een standaardmolen op teerlingen (groot formaat).
- Een Renaissancekapelletje (XVIIe eeuw, vlaams werk) uit hout en gebakken aarde vervaardigd, met groepen heiligen, Heilig Graf, zielen in 't Vagevuur, enz.
- Een houten solferpriembak.
- Een zeer kleine, uit palmhout beeldhouwd, zogenaamde « microscopische » zakkalvarieberg.

Voorwerpen van volksdevotie :

- Een viertal ingelijste met rolwerk, gouddraad en dergelijke omringde heiligenbeeldekens. (St. Paulus, St. Clara, St. Sophie en St. Aloysius van Gonzaga).
- Wijwatervat in oud Brussels porselein.
- Een grote blauwe O. L. Vrouwemantel (van processiebeeld) met gouden sterren in reliëf versierd.
- Een andere mantel met gouddraad en metalieke ornamenten opgewerkt.
- Een lot kleinere kledingstukken voor 't versieren van heiligenbeelden.

Dan verder nog :

- Een hoge vaas in verzilverd glaswerk.
- Een oude roodkoperen trechter.
- Een Arabische inkkoker (voor de verzameling, « Schrift en Schrijfgerief »).
- Vier waaiers (ter aanvulling van de collectie « Toilet- en Opschikartikelen »).

En eindelijk :

- Een éniige verzameling oude doopmutsjes (meer dan dertig stuks).

Personalia.

Prof. De Keyser, Secretaris van de Academieraad.

Het is ons een waar genoegen te kunnen vermelden dat onze zo verkleefde en werkzame ere-voorzitter, Prof. Dr Paul de Keyser, tot secretaris werd benoemd van de Academieraad van de Rijksuniversiteit te Gent en als dusdanig op Maandag, 4 Oktober 1954 in functie is getreden. Het Bestuur van de Bond en de Redactie van Oostvlaamse Zanten wensen hem bij deze eervolle benoeming van harte geluk.

* * *

Op 2 October jl. werd te Ukkel het huwelijk gesloten van de heer Dr Jur. Frank de Keyser, zoon van onze erevoorzitter en Mevrouw Prof. Dr P. de Keyser, met mejuffe Marianne Verhasselt. Aan de jonggehuwden en hun ouders onze beste gelukwensen.

HET BESTUUR.

Boekbespreking.

De Leie. Land-Volk-Kunst. N° 2 van de brochurenreeks « Ken Oost-Vlaanderen », uitgegeven door de Federatie voor Toerisme in Oost-Vlaanderen. (Sekretariaat : Coupure, 12, Gent. Postrekening n° 853.69). Gent, 1954, VIII en 188 blz. Geïllustreerd. Bandontwerp door Herman Verbaere en uitlaande gekleurde kaart ontworpen door Nojorkam. Prijs : 50 Fr.

De Federatie voor Toerisme verdient alle lof voor deze mooie bundel studies, gedrukt op geglansd papier, rijk en keurig geïllustreerd met talrijke zuivere reproducties van schilderijen van bekende Leiemeesters en klare foto's van Leiezichten, en van zeer handig formaat.

Prof. André de Ridder geeft ons in zijn bijdrage : « De Kunst van de Leiestreek » (blz. 3-63) een meesterlijk historisch overzicht van de twee Latemse schildergroepen en een duidelijk beeld weer van hun betekenis, hun programma, hun physionomie en hun kunstopvattingen. Hij schetst in 't bijzonder de evolutie, die de schilders van de tweede groep vooral (o. a. Permeke, G. De Smet, Fr. Van den Berghe) ondergingen, hun overgang van het impressionisme naar het expressionisme, waarvan zij de inluiders in ons land werden. En toch, niettegenstaande die evolutie, blijft hun oeuvre de stempel dragen van de streek, waar ze met voorliefde vertoefden, hun jeugdijaren hebben doorgebracht en waaraan ze met gans hun wezen verbonden waren. Enkele zijn de Leiestreek zelfs getrouw gebleven tot in hun laatste levensdagen.

Mr J. Vermeulen, die reeds in « Deinze en het Land van Leie en Schelde », uitgegeven door de Kunst en Oudheidkundige Kring van Deinze in 1939 onder de titel « Van Deinze naar Gent langs het Cyriel Buyssepap » een artikel gewijd had aan dit 26 Km. lange wandelpad, dat op Zondag 31 Juli 1938 door de Vlaamse Toeristenbond ingehuldigd werd, bezorgt ons met « Het Cyriel Buyssepap » (blz. 67-124) een tweede, aangevulde en « up to date » uitgave van vermelde bijdrage. Hij is niet alleen een mededeelzame, secure gids met open oog voor al de schilderachtige en kleurrijke hoekjes, die in de loop van de wandeling voorkomen, maar als folklorist weet hij door volkskundige bijzonderheden het landschap leven te geven.

« Op de Leie van Gent tot Zulte » (blz. 127-142) zo luidt de titel der bijdrage van Hugo Van den Abeele. In deze beschrijving van een boottocht op de « Golden River », waarbij de verschillende gemeenten er aan gelegen worden aangedaan, worden allerlei geschiedkundige en economische wetenswaardigheden, alsook folkloristische en toponymische bijzonderheden (o. a. namen van oude pachthoeven en herbergen) meegedeeld.

Daarop volgt « Het Museum van Latem en de Leiestreek te Deinze », met enkele korte levensschetsen van de bijzonderste Leiekunstenaars » (blz. 145-160) door de stadssecretaris van Deinze Werner Malfait, terwijl de secretaris van de Federatie voor Toerisme in Oost-Vlaanderen Fr. Van Moerkercke een tiental « Wandelingen in de Leiestreek » (blz. 161-172) uitstippelt met kaartje en bondige beschrijving. Om te eindigen enkele « Practische gegevens » (blz. 175-187) over de Leiegemeenten tussen Deinze en Gent, wat van deze brochure een onmisbaar toeristisch vade-mecum voor de behandelde streek maakt, dat we dan ook aan onze lezers warm aanbevelen.

F. V. Es.

't BEERTJE. Volkskundige Almanak 1955. Uitgegeven door de Bond van de Westvlaamse Folkloristen. Brugge, 1955, 76 blz. Geïllustreerd.

Het is ons telken jare een waar genoeg de schattige volkskundige almanak « 't Beertje » van onze Westvlaamse vrienden te ontvangen en vooral te lezen. Hij is nu veertien jaar oud en biedt ons nogmaals gezonde en leerrijke lectuur aan. Op de Kalender, met de vermelding der voornaamste volksbedevaarten en andere folkloristische gebeurtenissen in West- en Frans-Vlaanderen en met voor iedere maand een korte mededeling over het leven en de volkskultus van een heilige, bezorgd door Lic. W. Giraldo, volgt een korte biografie door Mr. Van Copenolle: « Onze Ouderdomsdeken. Toondichter Remi Ghesquière als folklorist ». In « Oude Brugse Bruiloftvespers » deelt Hervé Stalpaert een parodie mee van vesperspsalmen, een hekeling van huwelijksgebruiken, gedeeltelijk op rijm gezet door een Brugse rederijker, waarschijnlijk een koster, op het einde van de 18e eeuw. Jos De Smet heeft het over « Oude Vuurpotten » bewaard in het Gruuthuzemuseum te Brugge en over de prachtige Torhoutse stoof uit het Museum van Maerlant te Damme, terwijl J. de Spot een humoristisch verhaaltje: « Jan en Pieter krijgen geen stro » ten beste geeft. Jan en Pieter zijn hier de beelden van J. Breydel en Pieter de Coninck, die prijken op de Grote Markt te Brugge. Daarop volgt een belangwekkende bijdrage over de levenswijze van « De Hoveniers van de Kruispoort » in het begin van deze eeuw, door Magda Cafmeyer. Een drietal moppen en enkele mededelingen volledigen die typografisch verzorgde almanak.

F. V. ES.

Inhoudstafel.

Jaargang 1954.

ARTIKELS VAN ALGEMENE AARD:

	Blz.
Haan (Dr Tj. W. R. de). — Ouwe Taaie. Een legaal verzetslied.	1-7
Kits Nieuwenkamp (Dr H.). — Nog Getallensymboliek . . .	7
Vermeiren (C.). — Nand Kafee, liedjeszanger en ceremoniemeester bij de meivellingen	8-15
Broeckhove (M.). — De Levende Folklore van het gewest Balegem (vervolg).	
III. De Volksgeneeskunde en de Bedevaarten	16-22
IV. De Volksvermaken	55-62
V. De Volksletterkunde	79-94
VI. Kermissen en Feesten. VII. Volksgebruiken.	119-129

	blz.
Es (F. Van). — Het « Comité Flamand de France » honderd jaar.	51-52
Celis (G.). — Herinneringen aan de Gentse Dierentuin. De Nieuwjaarskaarten van de bode	65-68
Haan (Dr Tj. W. R. de). — De Betekenis van de Volkskunde voor het Nederlandse volk	69-78
Es (F. Van). — Onze Vlaamse Folkloristen. II. Hugo van Wilder (1852-1928)	101-106
Hageland (A. van). — Een universele Geestesopvatting. Doden op afstand	107-111
Kits-Nieuwenkamp (Dr H.). — Een overoud gebruik in ere hersteld (Het Huismerk van Eck)	112-115
Lamend (A. M.). — Paus Pius XII over de Folklore.	116-118
Hageland (A. van). — Marginalia bij de « Peerdenpaternoster van Wannes Raps »	133-145
Celis (G.). — Het « Casino » te Gent. De Nieuwjaarskaarten van de boden	146-149
Pieters (Jules). — Een verdwijnend Volkspel. Het Pieren.	165-178
Es (F. Van). — Onze vlaamse Folkloristen. III. Constant, Eugene Uyttersprot (1866-1950)	179-181

ZANTEN.

V. — Volksremedie tegen het spruw der kinderen (Gent).	111
V. — Volkstaal: Ellekotter. Canadees-fakteur	111
E. F. C. — Folklore uit Zele. (A. — 1° April of « Verzennekensdag ».	
B. — Volksdevotie)	130-131
De Redactie. — Erratum (bij E. F. C. Folklore uit Zele. B. Volksdevotie. 2).	164
Es (F. van). — Folklore en Sport.	163-164

BOEKBESPREKINGEN.

Nationale Commissie voor Folklore. Vlaamse Afdeling. Jaarboek IV, 1951 (F. V. Es).	63
't Beertje. — Volkskundige Almanak voor West-Vlaanderen. 1954. (F. V. Es)	63-64
Prakke (Dr H. J.). — Herleving der Koppermaandagviering? Eerherstel voor oud Drukkersfestijn! 1953 (F. V. Es).	64
Claeys (G.). — De Gemeente Oostkamp. 1953 (F. V. Es).	131-132
Theys (Constant). — Geschiedenis van Kapelle-op-den-Bos. 1953. (F. V. Es)	132
De Leie. — Land. Volk. Kunst. (F. V. Es).	193
't Beertje. — Volkskundige Almanak 1955 (F. V. Es).	194

IN MEMORIAM.

Mevr. N. Van den Bossche	78
Mevr. W* F. Nowé	145
Dr Carel Debaive	182

	Blz.
BONDSLEVEN.	
Het Bestuur. — Ter redding van het Gentse « Pand »	15
De Tentoonstelling « Oud Kinderspeelgoed » te Gent, 1953	52-54
Alfons de Cockfonds. Prijsvraag 1955	100
De Redactie. — Inning van het lidgeld. Oproep	115
De Redactie. — 3 ^e Verbroederingsdag der Oost- en Westvlaamse Folkloristen	160-162
De Redactie. — Uitgave van « De Levende Folklore van het Gewest Balegem », door M. Broeckhove	164
Boes (J.). — Het Museum voor Folklore en de Gentse Feesten 1954.	181
De Redactie. — Jaarlijkse Algemene Statutaire Vergadering van de Bond der Oostvlaamse Folkloristen. Verslag 1954.	183-191
PERSONALIA.	
Es (F. Van). — Bibliografie van Eerw. Heer G. Celis, priester.	23-32
Keyser (Prof. Dr P. de). — De Wals der zestigjarigen. Onze voorzitter Fernand Van Es ter ere	33-36
De Redactie. — Bibliografie Fernand Van Es.	37-50
Het Bestuur. — Prof. Dr P. de Keyser benoemd tot briefwisselend lid der Kon. Academie voor Oudheidkunde van België en tot « fellow » van « The American International Academy » te New-York	50
Het Bestuur. — Prof. Dr P. de Keyser vereremert	94
Het Bestuur. — Huldebetoon Fernand Van Es	95-100
De Redactie. — J. Pieters bekroond met de eerste prijs voor de plaatselijke geschiedenis over 1953 voor Oost-Vlaanderen	164
Het Bestuur. — Prof. Dr R. Foncke gedecoreerd	178
Het Bestuur. — Prof. Dr P. de Keyser, secretaris van de Academieraad.	192
Het Bestuur. — Huwelijk van Dr Jur. Frank de Keyser met Mejuffer Marianne Verhasselt	192
VARIA.	
De Redactie. — Oostvlaamse Folkloristische Bibliografie (17 ^e vervolg). Inhoudstafel. Jaargang 1954	150-159 194-196
ILLUSTRATIES.	
Portret, Voorzitter Fernand Van Es	r. 33
Het « Gewest » Balegem (Kaart)	60
Balegem. Het Doodskruis vóór het sterfhuis	r. 79
Leeuwergem. De opstelling van het doodskruis	r. 79
Velzeke-Ruddershove. De Mei op het dak	r. 124
Velzeke-Ruddershove. De Kerksteen aan de uitgang der Kerk	r. 125
Velzeke-Ruddershove. De plaats van de Kerksteen. Gewijzigde toestand in 1953	r. 125
Balegem. Weergave van Uitnodigingskaart voor Demi-Dek	126
Speler bij het vloerpieren	r. 165
Het Pierspel. Zo worden de « houten » geplaatst	166
De « Pierbol ».	167
« Piertafel » met pierbol en de tien houten	169
Uitnodigingskaart tot een Prijkskamp met de Pierbol.	175